

ВРЕЉА ИВ АПТА

„Народ“ излази свакога дана по подне.

Штампарна се налази у Франковој улици бр. 20.

Власник

ПРСТА Љ. МИЛИТИЋ

НАРОД

Рукописи се не враћају.

Огласи и белешке не плаћају се по погодби.

Редакција је у улици Франковој бр. 20.

Гласиле уређива Драг. С. ГОГИЋ

Демократизација Мађарске

I.

Мађарски изборни систем је једно од главних оруђа мађарског владања над Словенима и Румунима. О том методу рада дао је румунски новинар г. Драгисеско у француском социјалистичком листу »Иманите« неколико добрих информација, које су данас у толико више од интереса у колико је на дневном реду лажна игра о некој демократизацији Мађарске.

Изборни политички режим који Мађари дају народностима у Мађарској у тој мери је одвратан и неправедан, да је и сам покојни Франца Јосиф, који је иначе био персонификација неправде, морао једном да предложи Мађарима изборне реформе. Али је то тада било у валуд.

Данашњи цар под притиском догађаја из Русије, интервенисао је у истом смислу. Граф Тиса покушао је да предложи мађарској олигархији изборне реформе, али је наишао на такав отпор да је морао отићи са власти. Нова влада графа Естерхази дошла је са програмом о изборној реформи. Али она није успела ни мало више у борби са тешкоћама у пештанском парламенту.

Бивши Министар Унутрашњих Дела, Шандор статистички је показао да би опште право гласа значило пропаст мађаризма (Н. В. Тагеблат 7. IX.) Граф Бетман противан је сваком проширењу изборног права, јер оно представља опасност за мађарску супрематију. (Будапешта Хирлап 3. VIII) Још речитије говори о истој ствари граф Зиленски, који је тврдио у господској кући да би опште право гласа значило крај Мађарске.

Мађарски листови су у том погледу тако исто једнодушни у захтеву да се не чине никакви уступци народностима чак ни у изборном праву. (Будапешта Хирлап 21. VIII.) »Аз Ујшаг« објавио је овај протест мађарских шовиниста против из-

борне реформе: »Опште право гласа у тој мери је опасно за мађарски народ да би га довело до смрти. Политика дакле, која би тражила проширење изборног права ископала би гроб мађаризму. Ми смо могли, с оружјем у руци да сузбијемо непријатеља из наших шума, али нема средстава која би нам могла надокнадити руину, коју би опште право гласа нанело опстанку мађаризма.»

Због овог несавладљивог отпора мађарске олигархије према свакој изборној реформи, граф Естерхази напустио је власт, која је прешла на барона Векерле, који је добро познат са свога изванредног талента да се извуче у свакој ситуацији.

Векерле је дошао на владу такође са програмом о изборној реформи. Само за њега проблем није у томе да искрено оствари опште право гласа, лојално, демократски и праведно, оно право гласа које по општем уверењу доводи у опасност господарство Мађара над народностима, већ опште право гласа, које појачава мађарско господарство, које доводи до разорења народности и до њихове мађаризације, које осигурава за вечита времена олигархији из Пеште могућност да експлоатише тринаст милиона Мађара.

У том циљу Векерле се удружио са тако званим демократима из Мађарске, онима, који се издају за одлучне присталице општег права гласа, као и са присталицама Карољијеве групе.

БЕДА У ХЕРЦЕГОВИНИ

Ловача, 2. дец.

Загребачки »Обзор« пише да су реквизиције сваке врсте, које аустријске власти врше у Херцеговини, довеле становништво до такве економске и физиолошке беде, да има на стотине случајева умирања од глади.

Ево укратко тога саопштења из »Обзора«. Сви млишкарци од 15 до 60 година још од почетка рата узети су у војску. За ис-

храну становништва радиле су само жене и старци. Али 1916 године дуга суша уништила је жетву. Несрећни свет морао је да једе траву коју је чукао поред воде, па и зато је морао ићи често далеко. Народ се хранио корењем, којим је некада хранио свиње. Хиљаде жена и деце разболели су се и хиљаде их је умрло. Нестало је читавих породица. Полицијске власти су наредиле да се у умрлицима не сме писати »смрт од глади« већ »смрт од тровања.«

Влада је створила чете које скупљају све живо и извозе га, остављајући становништво свега два кила месечно на главу. Да би умирила раднике из вароши у Аустрији, који непрестано прете штрајком, ако им се не да јевтиног меса, влада је реквизирила из Херцеговине све стоку. Церна, која се плаћа сељаку за говече, једва допушта жртви да купи кожу и да од ње направи опанке.

Година 1917 била је још несретнија. Суша и страшна врућина трајали су шест месеци.

Несрећно становништво морало је ићи по пет, шест и осам сати далеко, да нађе воде. Стока је поцркала. Од жетве није се добило ништа. Граница је затворена; с поља се није могло ништа сазнати о страшној беди. Војницима из овог краја, који су већ три године под оружјем, није никада допуштено да иду на осуство.»

ПОЛЦЕР И ЧЕРНИН

Цирих, 2. дец.

»Франкфуртер Цајтунг« потврђује вести о министарској кризи у Аустрији. Њу је изазвала парламентарна група, чији је шеф барон Бек.

Берлин има највише утицаја на ову групу. Она је највише замерала цару Карлу због указа о амнестији; она је натерала Полцера да поднесе оставку и сада жели да обори Сајдлера, јер њега сматра одговорним за све већи утицај Словена у аустријском парламенту.

»Берлинер Цајтунг« ам Митаг« објављује једно писмо из Беча, како је дошло до оставке Полцера, шефа дворске канцеларије у Бечу. Полцер је, вели се у писму, уживао такво царево поверење, да се није устручавао да води личну политику и да интригира против графа

Чернина, који за неке личности није био мирољубив. Хтело се да Полцер замени Чернина, инаугурира ултра-мирољубиву политику. То му није успело. Разне околности појачане офанзивом у Италији, деловале су на младога цара да се одвоји од свога шефа. Тим је доказао да не одобрава његову политику већ Чернинову.

КАРЛО НА ФРОНТУ

Рим, 2. дец.

Аустријски цар дошао је у Боцен пре неколико дана. До чекало га је неколико виших официра, који су га известили о ситуацији. Одмах затим цар је отишао на фронт, на дворски ручак били су позвани: командант једне веће групе војске, фелдмаршал Конрад са његовим шефом штаба, Малером, и фон Фердрос, командант дивизије царских полицајаца. Цар је дуго конференсао са Конрадом. После тога посетио је разна места на фронту.

КРАЉ НИКОЛА

Рим, 2. дец.

Краљ Никола назао је пре неколико дана и као полуболестан изашао је у шетњу са принцезом Ксенијом у отвореним колима и добио запаљење плућа.

НЕОБИЧАН ГАС

Ништа данас не изненађује толико Енглези, Аустралијанци и Канађани на француском фронту, као што им ништа не удивља толико даљења према виталној енергији француског народа као најредан привор који посматрају свакога дана.

Одмах иза борбене линије, у домаћају немачких топова, налазе се разорена села и порушене мајуре. Гранате су порушиле зидове, а ватра је све уништила. Од села, колиба и мајуре остале су само развалине. Становници, које вежује сјална љубав за њихове домове, нису их хтели напустити. Под развалинама остала су читави подруми и ту они живе. Дању се не виђају; али чим се спусти ноћ, они излазе на површину. Све саме жене: мушкаци је тамо где се бије бој. Оне излазе из својих скровишта, ниле у мраку лево и десно до својих њива и ту ору, сеју, жању, гаје пољарне, све према годишњим временима. Чувају земљу да се не запарложи и одржавају њену плојност.

Дању врши смрт свој посао. Ноћу буја живот.

Најчудније при тој је ово: да и у једном и у другом случају једно исто хемијско тело игра најважнију улогу. Овде

Председник владе Орландо хтео је да га посети али је одустао пошто је стање болесниково доста озбиљно.

— О његовој болести телеграфски је извештена краљица Милена, која се налази у јужној Француској.

Болесника лечи Др Марули.

ИЗБОРИ У РУСИЈИ

Лондон, 2. дец.

Из Петрограда јављају: У Уставотворној Скупштини заступљени су сада, пошто су избори завршени, максималисти са 360 посланика од 800, колико износи укупан број свих посланика.

Максималистичка влада једним новим декретом одузела је свима онима који нису радници право гласања и избора.

Општински одбори у Петрограду и Москви позивају становништво да бране Уставотворну Скупштину.

Састанак Скупштине испуњава све зебњом. Многи се питају да ли ће се она у опште састати. На 150 изабраних чланова у Петроград је дошло само 100.

улогу благодети и живота, тамо улогу уништења и смрти. Без њега земљиште не може да буде ни тврдња може да расте; а у гранати он служи као експлозив која убија. Без њега не може живо биће да постоји. То је тело Азота.

Шта је азот? То је безбојан гас, без мириса и укуса, који је лакши од ваздуха и који се може притиском и хладноћом претворити у течност или чврсто тело. Волумен ваздуха садржи четири петине азота. Он је сам несагорљив; нити у њему може друго тело горети. У њему се гаси свећа, а и животиња умире у њему угушена. Сам није отрован као угљени оксид; он је неутралан: убија само у оној атмосфери где је заузео место кисеоника. И ту је чудо природе: исти тај гас који убија, помаже живети. Када би у ваздуху било само кисеоника и бисмо брзо пропали у грозници и бунилу. Само помислимо у сразмери, у којој се налазе у ваздуху, она гаса су за живот неопходно потребна. Иначе сваки за себе доноси смрт.

То што важи за сам азот, важи и за његову јединицу. Једни служе само за зло и за убијање. Другима се крив-

